

פנחס

מאמרים ושיחות ממו"ר הגה"צ
רבי יצחק משה ארלנגר שליט"א

פרשת פנחס כוללת את כל המועדים, הקריאה מעוררת הזמן, כאשר ידוע מצדיקים ששבתות שלושת השבועות הם גבוהים מאוד, והראיה שבשבת הראשונה שלהם קוראים בתורה את כל המועדים. איתא ספרים שאדם צריך לקנא לשכינה הקדושה, וכמו שנאמר בפרשה "תחת אשר קינא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל" (במדבר כ"ה י"ג), וצריך להתבונן בביאור הקנאה לשכינה. הנה באמת קשה לדבר על עניינים דקים כאלו, אולם האמת אינה ראויה שתהיה ביישנית, ומוכרחים לאומרה כפי שהיא.

בספר הזוהר הקדוש ובכתבי הארז"ל המשילו את השכינה הקדושה לאישה, "אישה יראת השם היא תתהלל", "כלה קרואה בנעימה", ובבחי' השכינה מצינו את עניין הקנאה כמו שכתוב

"ותקנא רחל באחותה" (בראשית ל' א'), והוא כעניין שנאמר בפרשה "ויקנא לאלוקיו", והמשל הוא לאישה שבעלה שכח ממנה והלך עם אחרת, את כאבה היא מבטאת בכך שאינה מתייחסת אליו עוד וכשבא לדבר אליה אינה עונה רק אומרת לו, לך למכריך החדשים, וכששאלה מדוע לא תענה לו, משיבה היא הלא תדע בעצמך ואם לאו תשאל לרעך החדשים. זהו פירוש של "קנאת ה' צבאו"ת" כביכול, ובודאי שאינו דמיון כלל לשכינה הקדושה, אמנם זהו לימוד ומוסר השכל שברא הקב"ה בעולם כדי לקרב אל השכל את כאב השכינה ממי שעזבה.

אדם ששוכח מן השכינה, בבואו להתפלל על איזה ענין, כמוהו כמי ששב לדבר עם רעייתו הראשונה שאינה מניחה לו לדבר אליה, כך השכינה כביכול אומרת 'מה באת אלי עתה לבקש צרכיך, לך לרעך שקנית לך', וזו קנאת השכינה על כך ששכח מצערה שהיא בגלות ואינו נוטה שכם לסבול עמה. פנחס הכהן לא שכח מהשכינה ומסר נפשו לקנא עבורה, וע"ז נתן לו ה' ברית כהונת עולם "תחת אשר קינא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל", ורצון הבורא מכל איש ישראל שבכל מהלך בחייו יזכור את צער השכינה תמיד שהיא בגלות, לכן ציוו שבבנותו בית חדש ישאיר אמה על אמה זכר לחורבן, ובהלכות סעודת שמחה ישאיר מקום ריק נגד גלות השכינה וכו', אך אם אינו מניח מקום בלבו לצער השכינה וכל חייו סובבים אחר מותרות תאוות הבלי העוה"ז כאילו אומר שלום עלי נפשי ואין לו שום דאגה וכאב, אז מתעוררת קנאת השכינה עליו, ואז מרגיש האדם ריחוק נורא מהבורא ואינו יכול לעמוד בתפילה במחשבה זכה, והעצה עבורו היא רק לעורר קנאת עצמו על השכינה, לא קנאה חיצונית כי אם קנאה פנימית מעומק לבבו על עצמו על השכחה, ולמאוס בשכלו כל תענוגי עוה"ז.

פעמים אדם מבקש להתפלל ולעסוק בתורה, אולם בבואו לכך מרגיש שנפשו אטומה ואינו יכול לפתוח פתח לה' ואינו יודע מה היה לו, והסיבה לזה הוא קנאת השכינה עליו, ואז אין לו עצה אחרת רק לפייסה בפיוסים, ולזאת מסוגל הזמן של בית המצרים אשר "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" כדאי' מהמגיד מקאזניץ שבעת הזאת שהשכינה בצער יותר מימים אחרים, הוא זמן שיכולים בקל יותר לפייסה ע"י שמעלים אותה על לב, והגם כי "לא איש אל" ואין השכינה נברא גשמי, מ"מ עדיין ניתנה רשות לדבר אליה כדבר איש אל רעהו ולהתגעגע אליה אחרי שכל חיותו ממנה וכל השפע שיש לנו בא לנו ע"י השכינה הק' שהיא מדרגה תחתונה מלמעלה שזנה ומפרנסת אותנו ונותנת לנו כל טוב, וצריך לומר לה "עד אנה ה' תסתיר פניך ממני" (תהילים י"ג ב').

בזוה"ק (ח"ג דף ו' ע"א) הקשו על פסוק "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל" (עמוס ה' ב'), וכי כ"כ החמירו ואמרו שלא תוסיף קום וכי לא תהיה תקומה לישראל חלילה, והשיבו במשל לבן מלך שחטא לאביו המלך וגורש מעל פניו, לאחר זמן פייסה אימו המלכה את המלך ששיב אליו את בנו,

והושב בן המלך אל שולחן המלכות. בחלוף הזמן חזר הבן לסורו וגורש שוב מעל פני המלך, אך גם הפעם התאמצה המלכה להשיבו. כשחטא בשלישית, קצף המלך על בנו ועל המלכה גם יחד, וגירשם מעל פניו ונשבע שלא ישוב עוד, והיו מתגלגלים ברחובות ובאשפות בחוסר בית. לימים תקפו געגועי המלך אליהם וניחם על אשר גירשם ועל אשר נשבע, ואמר אל לבו הנה נשבעתי שלא ישובו מעצמם, אך לא נשבעתי שלא אשיב אותם בעצמי, ונטל את כל שריו ועבדיו וחילי המלך עמו לדרך בפמליה גדולה ובכלי זמר כיאה לכבוד בית מלכות לבקש את המלכה ואת בנו באשפות שהם שרויים שם, וכאשר מצא מקום משכנם התחנן לפניהם בפיוסים שישבו והבטחות לרוב, ובעצמו הושיט המלך ידו להקיםם מאשפות ולהשיבם אל היכל המלך

זהו פירוש "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל", שלא תוסיף קום מעצמה אחר שבעוונותיו חרבו בית ראשון ובית שני וגורשנו מעל פני המלך, והשכינה הקדושה מטרוניתא קדישא ירדה עמנו בגלותנו "עמו אנכי בצרה" ונתפזרו ישראל המה בני המלך על כל הארצות, ומאז היא "מושלכת בעפר חובקת אשפות" והיא לא תשוב עוד מעצמה, אמנם המלך מתגעגע אל המלכה ואל בניו ומתחנן אליהם לשוב אך הם שקועים במקומות הנידחים, ורק הבורא כביכול בעצמו יקיים וישיבם ממקום שנפלו לשם.

וגם בגלות הפרטי של כל אחד ואחד, בכל נפש הפרטי יש נקודת השכינה בלבו, והאדם בחטאו מגרש נקודה קדושה זו בגלות הדעת, ואז הבורא כביכול משתוקק ומצפה על המטרוניתא שתשוב אליו וכביכול סובב בשווקים וברחובות ומבקש "את שאהבה נפשי ראתם" (שיה"ש ג' ג'), ובפרט אם חטא כ"כ עד שעורר עליו את קנאת השכינה שברחה ממנה ונתרחקה עוד, ואז אנו בני המלך צריכים לבקש אחריה יחד עם הבורא כביכול בעצמו בבחינת "אנה פנה דודך ונבקשנו עמך" (שיה"ש ו' א').

כמה גדולה הבושה כאשר אינו זוכרים מהשכינה כלל, וכמצות אנשים מלומדה רצונו ללמוד תורה ולהתפלל וליתן צדקה בכל מיני כוונות ורצונות אולם אין מעלים על לב את התכלית האמיתית לפייס לשכינה הקדושה ולהשיבה, "אלכה ואשובה אל אישי הראשון אשר מאז נצרני כאישון, בחור כארזים תהלתו בכל לשון בזכרי בו אינו מניח לי לישון" (סליחות ליום ב' דעשיית), בפרט בימים האלו שנקבעו על גלות השכינה, להעלות על לב את זכרונה ולעשות פעולות למענה, ובראשונה שהפעולות שעושים ממילא יהיו בכוונה רצויה למענה "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי", כי היא השכינה שלנו, והשכינה הפרטית של כל אחד ואחד גם היא בגלות כמו השכינה הכללית, לעורר אליה את הגעגועים הפנימיים ואת התשוקה להתגלותה, לכן ציוו בכל הספרים הקדושים בימים האלו לתקן "תיקון חצות" להשתתף בצער השכינה, כל אחד בעת הראוי לו אם ביום אם בלילה, אך בני אדם דוחים אותו בקש שלא נהגו כן אצלינו וכדו'... והשכינה אינה מבקשת תירוצים, רק היא בוכה ומייללת איכה שכחתי ואיך עזבתי, ואז "קנאת ה' צבאו"ת תעשה זאת" חלילה, וזו התשובה לרבים השואלים מדוע נראה שנעלמו שיערים והרבה מבקשים לעבוד את ה' ואין עולה בידם, או שרואים בחינה של "גם כי אזעק ואשוע שתם תפליתי" (איכה ג' ח'), ותשובתם היא כי השכינה כביכול ברוגז על שנקודת האהבה הפנימית שבלב שמועד להיות כלפי השכינה נשתכחה ממנו וניתנה לאחר, ועל דא ודאי קבכין משום שזה תלוי בידינו, שכל אחד יש בידו כח לעשות פעולות לעורר הגעגועים על השכינה הקדושה, ועל כולנה ע"י אמירת "תיקון חצות" ברגש ובשימת לב.

דוד המלך אמר "ולי מה יקרו רעך אל" מה עצמו ראשיהם אספרם מחול ירבון הקיצות ועודי עמך (תהילים קל"ט י"ז-י"ח) ולימד לנו דרך איך במחשבות פשוטות יכולים להעלות את זכרון השכינה על לב, עד שברוב

ימים תיעשה אצלו כהרגל, כשבשוכבו על מיטתו ישום בזכרוננו לאן עולה נשמתו, "בידך אפקיד רוחי", ומיהו המשיבה לה בבוקר, "הקיצותי ועודי עמך", שהשכינה הקדושה מלווה לאדם בכל רגע מימי חייו ומשגיחה עליו בעינא פקחא והשגיחה פרטית, ועבור הדבר הזה ניתנו לנו שבתות וימים טובים, וזמני התקבצות חברים מקשיבים יחדיו, כדי לעורר זכרון השכינה ולשומה על לב, בפרט בימים המסוגלים של ימי בין המצרים, העיקר לא לילך בחושך רק לחפש "את שאהבה נפשי" ואז "אחזתיו ולא ארפנו", והעיקר לקבל מהיום והלילה לעשות פעולות לזכרון השכינה ולבקש ולהתפלל עבורה, מה גם שתמוז"ז ר"ת ז'מני ת'שובה מ'משמשים ו'באים והימים אלו הם ימי הכנה לקראת הימים הנוראים הממשמשים ובאים, שנוכל להרים פנינו בתפילה לפני ה'.

פנחס הכהן זכה ל"בריתי שלום" תחת אשר קנא לאלוקיו, "את בריתי שלום" גימ' בדיוק "מגדל עז שם הוי"ה בו ירוץ צדיק ונשגב", דאיתא ברבינו בחיי בפרשתן שהבטחון הוא מגדל עז, כמו שיושב במגדל בטוח שאין מי שיכול לגשת אליו, כך צריך להיות שם ה' לאדם מקום של בטחון בדבקות לה', בו ירוץ צדיק ונשגב שהצדיק בטוח בה' כמו מי שיושב במגדל. וביתר עומק יש בזה סוד שנקודת הקשר של נפש האדם עם השכינה הוא המכונה ברית שלום, ועליו נאמר "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב", דאיתא בתיקון"ז (דף מ"ג ע"א) שבכל יום יוצא הנחש לקטרג וצריכים ללחום בו להכניעו, וכרוזא נפיק בכל יום דמאן דקטיל חויה יהבין ליה ברתא דמלכא אשר יושבת במגדל דפרח באוריא, והיינו שמי שזוכה להכניע הנחש זוכה למדרגת "מגדל עז שם הוי"ה בו ירוץ צדיק", ומהו ברתא דמלכא שמקבלים, מבואר בזוה"ק דאיהי צלוחת, כח התפילה, והוא אשר אמרנו שהשכינה הק' בקנאה את קנאתה מרחקת את כח התפילה מן האדם, ואילו מי שקינא לאלוקיו זוכה לברית שלום שהוא נקודת פנימיות הלב, הוא זוכה לצלוחת, שתפילה ראויה מכונה קשת שירה חיצים, תיבות התפילה שיוצאים בהתלהבות ובדבקות ומכניעה את הנחש.

וע"ז אמר הכתוב "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה" (משלי כ"ג כ"ו), והאריך בזה האוה"ח הקדוש שאלו ב' תנאים מוכרחים לדבקות השם, תנה בני לבך לי, ושמירה על כח הראות והעיניים, אשר מי שמפקיר עיניו כמעט שלא יוכל לשלוט ביצרו, ועכ"ז בכח האלוהי ינוצח החפץ ויש כח לכל אחד לשוב ממקום שנפל לשם ולחדש כנשר נעוריו בעבוה"ש, ומרגע זה והלאה נתעורר בגעגועים ופיוסים מכאן ואידך חושבנא, והבורא ישיב לעומתנו "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר" שאלו הם פיוסי הבורא אלינו, "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עוד רחם ארחמנו", ויעלו הפיוסים שלנו לשכינה הקדושה ויתייחדו עם פיוסי הבורא אלינו כביכול, ובמהרה בימינו ישיש עלינו אלוהינו בהתגלות משיח צדקינו בב"א. (רעוא דרעיון פרשת פנחס תשפ"ד - קרית יואל)

מילין יקירין חיוזוק במאורעות הזמן

בסעודת הילולת הרמ"ק, צפת. הקדוש האלוהי רבי משה קורדבירו, היה ה"רב אשי" של תורת הקבלה, באשר ערך קיבוץ וליבון שלא היה דוגמתו מימות עולם והעמיד את תורת הקבלה על תילה, עד שבזכות גילוי הנפלא, כבר היה אפשר שיתגלה בעולם תורת האר"ז ל.

תורת הרמ"ק הק' היא תורת הדבקות המלמדת אדם לפרוש כנפיים ולדאות עד חוג שמים, על פי יסודות והקדמות אמיתיים מראשונים כמלאכים. דור או שניים אחריו הופיע הקד' אברהם אזולאי והלך לרעות בגנים ללקוט שושנים מתורת הרמ"ק וערך את ספרו הגדול והמופלא "חסד לאברהם" שלא סר מעל שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן, הלא הם הגיבורים אשר מעולם אנשי השם, תלמידי הבעל שם טוב הקדוש, שחצבו יסודות איתנים לדרך החסידות מפלאות חכמת הספר הלז. סובב סובב הולך הספר סביב ענייני הדבקות והלכותיה, מהות השכינה וסוג גלותה, סוד עליית התפילות וסוד מורה השעות שבארץ ישראל ושבארצות הרחוקות, הפשטות הגשמיות וסוד המלאכים, מהות המלאך ועניינו וכיצד הוא סדר השבעתו ובאילו פנים מתלבש בעת התגלותו ולכמה מדרגות נחלק הוא עצמו ביסוד מהותו, כהנה וכהנה דרושים יקרים נחמדים מפז ואדרכמונים הפותחים סדקים וחלונות להביט בנועם זיו מאמרי הזוהר הקדושים שגילו רשב"י ותלמידיו, ללכת מבית לעלייה ולהתלבש רוח נביאים. זו הדרך דרכו בהם המגיד הקדוש ובעל התולדות ופתחו בפני באי עולם אורחות ושבילים לצאת מגדרי עולם עובר ולהתלבש מלאכות לבוא בחקר אלוהה.

והנה, אחר כל הפליטה הגדולה שהשאיר לנו הרמ"ק, הלא המה ספריו הגדולים והנכבדים, אור יקר ופרד"ס ואילימה, אשר הם חיינו ואורך ימינו אוויר נשמתנו, השאיר לנו גם כן לפליטה קטנה ספר קטן כמות ורב האיות שהוא המפתח לכל החכמה הנפלאה. וכמו אדם שיש לו בית אוצר מלא אבני נזר מתנוססות וכל הון יקר ונעים, רק המפתח לא נמסר לו, מה יעיל הון ביום עברה, ונמצא המפתח הקטן והפשט שווה כל הון דעלמא. וזהו הספר "תומר דבורה" ובספר הלזה מלמד הרמ"ק הקדוש את האדם איך יזכה באמת עם כל חכמתו להשראת השכינה. אתה רוצה לזכות להשראת השכינה, עליך לחשוב כמו הרבש"ע! להיות אדם מבויש, (א פאשעמטער מענטש), לא לרצות להיות 'געלונגענער מענטש' (אדם מוצלח), רק אדם עלוב, ולחשוב תמיד שכל אדם דורש אך את טובתך, ואם הוכח בעיניך כי לא נתכוון לכך, מכל מקום תלמד עליו זכות ותוותר לו על פגיעתך, ותחשוב כל אדם לשאר בשך הקרוב אפילו שמעשיו ירחיקוהו ממך, אתה תדרוש קרבתו ואהבתו כל הימים... "מי אל כמוך נושא עוון ועובר על פשע לשארית נחלתו"!!!... סוכת שלום! לפרוס סוכת שלום על עצמך ועל כל העולם... זו היא השראת השכינה. כי אכן מי שלומד תומר דבורה נהפך מן הקצה אל הקצה וזוכה להשראת השכינה...

נתתי אל לבי פעם להתבונן בדבר הזה, הלמאי תלויה השראת השכינה בדברים הללו דווקא, ובא ביזכרוננו מאמר הבעל שם טוב הקדוש, בפרשת בלק, על הפסוק "נאום הגבר שתום העין", כי נבואתו של בלעם שרתה על עינו הסתומה, ולמה, כי הנה הבטיח הרבש"ע לאומות העולם שיקום מהם נביא וחזוה, אך על כל פנים, כדי שתרה הנבואה מוכרחים לכלי שלם שלא ייפגם, ואיך תשרה הנבואה על בלעם הטמא והמשוקץ שכל כולו פצע וחבורה ומכה טרייה, לכן סתם הקב"ה את עינו האחת שלא יוכל לפגום בה, ותוכל לחול על עין סתומה זו רוח הנבואה ומידי חושבי בזה נוכחתי דבר פלא שייכים אליו כל מודה על האמת, הנה ברא הקב"ה בריות לאין תכלית וחנן כל אדם בשכל וכישרון, לא הרי זה כהרי זה, וכלל הכל הוא, שאין בנמצא כמעט או בכלל אדם שאפשר לכנותו אדם השלם בחכמה ובתבונה וכל מידה נכונה בלתי שום חיסרון, כי הנה בעל הזיכרון הנפלא שהוא בור סוד שאינו מאבד טיפה, הוא בדרך כלל השטחי ובלתי עיוני, ובעל העיון והעמקות, לרוב נשכחים ממנו הפרטים, ואפילו נמצא דבר פלא כזה שיהיה אדם בעל עיון וזיכרון כאחד, הנה נפשו ומזגו חלושים וצריך סעד לתמוך על כל צעד ושעל, כאשר תחזינה נכוחה עיני המבין.

והלא היא שאלה גדולה, למה עשה ה' ככה שמצד הטבע כמעט לא יוכלו להימצא באיש אחד מכלול המעלות, כי הזיכרון נמשך מלחות המוח והחריפות מיבשותו וכדו', הלא טוב היה שיהיו אנשים מושלמים בכל מידה נכונה ויאירו העולם מחכמתם. האמנם, הקב"ה רצה להשרות שכינתו על בריותיו וחמל עליהם חמלה גדולה ויתירה שמא על ידי שיהיו מושלמים לא תוכל השכינה לשרות עליהם, כי הכתוב אומר "ורם לבבך ושכחת וגו'" (דברים ח, י"ד), על כן שלח להם ברחמי איזה חיסרון אחד שיימצא בהם בהכרח, כדי שיהיו כל ימיהם שבורים מחמת זה החיסרון, כגון שיחשוב בעל העיון כל היום תמיד, או י, למה הנני שוכח כל העת, הלא אם הייתי זוכר כל מה שהייתי מחדש בעיוני, לא היה קץ לחכמתי, ובעל הזיכרון תחלש דעתו מחמת חברו היורד לעמקי עמקים ומוצא כדי מידתו והוא עדיין עומד מבחוץ, והחכם השלם ישב בביתו שבור ורצוף, למה קמים לי שונאים ורבים פצעי חנם, הכל כדי שלא יגיעו למצב של 'אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד', כי אם יחשוב אדם בליבו אני החכם המושלם הכותב חידושים יקרים וזוכר כל דבר וחביבי על כל הבריות בצל בחכמה בצל הכסף ובאשרי כי אשורני בנים וגם בנות וכו', איך תשרה עליו השכינה? על כן מוכרח להיות חיסרון אחד אמיתי על כל פנים שבו האדם שבור כחרס הנשבר ושם בתוך החיסרון הזה דייקא שורה עליו השכינה! לא על התורה שלו והחכמה השלו, רק דווקא על החיסרון שלו! על הלב נשבר שלו ועל הייסורים שלו! שם שורה עליו השכינה!

כי זה ענין עובד ה' האמתי, שיודע בכל רגע ממש מיעוט ערכו ושפלותו בפני ריבון כל העולמים המחיהו בחסד ורחמים והוא שם פה לאילם ועיניים לעיוור ואוזניים לחרש, וממילא אין לו חשבון עם אף אחד בעולם. לא רק עם אנשים זרים, גם עם האנשים הקרובים. לאנשים הקרובים בדרך כלל הרבה יותר קשה למחול... אבל הוא אין לו חשבון עם אחד, כי מרגיש קטן ונבזה ואנוכי תולעת ולא איש, "יתן למכה לחי ישבע בחרפה", שקט בפנינו, שבח טוב במצפוניו ושלווה בארמונותיו, אין צווחה ברחובותיו, אשרי האיש שככה לו. (מתוך סעודת הילולת הרמ"ק בביהמ"ד טאלנא צפת, תשע"ד)